

Sklenil sem, ko sem to čital, takoj odgovoriti, a ker sem na vse strani tako zaposlen, sem prišel šele danes do tega, da odgovarjam.

Meni je mnogo na tem ležeče, da bi bilo cenjeno učiteljstvo, zbrano okoli »Učiteljskega Tovariša«, zavzeto za protialkoholno misel in delo. Zato je na vsak način potrebno, da se sporazumemo, in mislim, da ni nemogoče, da bi se sporazumeli.

Tudi jaz sem te misli, da naj bi se učiteljstvo predvsem svobodno in dobrovoljno zavzelo in odločilo za to delo. Zato sem delal na to, da se je osnovala »Učiteljska protialkoholna zveza« (ne sicer kot društvo, ampak kot oddelek protialkoholne zveze »Sveta vojska«). Imeli smo potem zbere in sestanke te »podzveze«, h katerim smo vabili učiteljstvo brez razlike. In deželni odbor je na našo prošnjo nakazal in razdelil vsem učiteljem knjižico »Učitelj v boju proti alkoholu«. Jaz sem skušal še posebej stopiti v stik z gg. učitelji, člani »avstrijske jugoslovanske učiteljske Zaveze«, ki so se posebno zanimali za protialkoholno vprašanje. Posebej sem še prosil najvnetejšega med njimi, g. nadučitelja Rud. Horvata, naj piše o naši stvari v »Učiteljskem Tovarišu«, kar je nekaterikrat tudi storil.

Uspeh tega prizadevanja — oprostite — pa ni bil tak, kakor bi bilo želeli. Ne glede na političko barvo učiteljstva se je en del učiteljstva za protialkoholno delo zanimal in ga pospeševal, drugi pa ne. Najlepše in najboljše bi bilo kajpada, ko bi se vse učiteljstvo svobodno iz lastnega prepričanja odločilo za intenzivno delo, za treznost. A to je ideal — nedosegljiv. Vzemimo ljudi, kakor so; vsaj je med drugimi stanovi, recimo še posebej med duhovniki, ista. Če je tako neobligatno delo prepuščeno samo dobri volji posameznikov, ne bo nikdar povsod enakomerno izvršeno. Potrebno pa je, da se dela za treznost povsod. Ni je občine na Slovenskem, kjer — četudi ni notoričnih pijancev — bi se ne pilo preveč.

Tako enakomerno delo pa je mogoče doseči samo tedaj, ako se započne — no, recimo naravnost — »od zgoraj dol«. Pa tudi ni umljivo, zakaj bi se to ne smelo storiti. Če se od šolske oblasti zankazuje pouk o naravoslovju, pouk o škodljivih živalih in rastlinah, zakaj naj bi bil izvzet pouk v škodljivosti alkohola, — kateri pouk je praktično mnogo važnejši, kakor marsikaj drugega, kar se otroci morajo učiti. In če je ta pouk v naprednih državah, n. pr. v Švici, na Angleškem, v Ameriki po šolah obligaten, gotovo ne bo poniževalno za nas, če se pri nas tudi obligatno vpelje.

Obligaten predpis takega pouka je pa tudi zaradi tega upravičen, ker se le na ta način more doseči nekaj kolikor toliko enotnega. Po moji misli to ni niti poniževalno niti pretrdo, ako dobi učitelj neke norme, po katerih naj se ta pouk vrši. Marsikaj učitelj bo tega še vesel, da dobi neko navodilo, ker vsi ljudje nismo veleni, da bi vselej sami od sebe začeli ravno najboljšo metodo. Posebno ker ta predpis ne bo nikdar tako pedantično natančen, da bi ne puščal učitelju še vedno mnogo svobode.

To kar se tiče učiteljstva samega. Dovolite pa tudi besedo o tem, kar se tiče načina, kako naj se otroci navažajo k zdržnosti.

Jaz poznam velikansko važnost vzgoje ter jo, kjer mi je prilika, poudarjam z besedo in pismom; pedagog po poklicu pa nisem in se teoretiško ne utegnem mnogo pečati z vzgojeslovjem; vem le bolj to, kar mi zdrava pamet pove. Pamet in skušnja — tudi skušnja na lastni osebi — mi pa povesta, da ni dobro, če se prosti volji človekovi preveč prepušča, če se mora človek šele v vsakem posameznem slučaju boriti med dobrim ali slabim. Kdor to zahteva, ta človeške narave ne pozna. Dobro je marveč, da se človek privaja — in to zlasti mlad — da se slabega konstantno varuje, in dobro, da ravno tako konstantno in z lahkoto vrši, da mu dobre navade preidejo v meso in kri. Taka dobra navada je tudi abstinenca. In menim, da je vredno vsa dovoljena sredstva porabiti, da se otroci uže v to navado, živeti brez alkohola. Kakšna sredstva hoče kdo v ta namen uporabljati, to je bolj ali manj pripuščeno vsakemu posebej. Mislim, da to ne more biti nepedagogičsko, da se otroci za abstinenco prigrase in vpisujejo ter tudi vzpodbujajo, da bodo dani besedi zvesti in nadzorujejo, če so zvesti. »Zlata knjiga«, v katero se vpišejo vztrajni abstinente, ni moja misel ampak g. Horvata, in sem jo le od njega akceptiral. Da se utegnemo pri tem vtihotapiti tudi kake zlorabe, je mogoče. Da take zlorabe kolikor mogoče prepreči, to mora biti ravno skrb pedagoga. Zaradi kake morebitne zlorabe ne sme zavreči cele stvari. Če pa hoče in more učitelj isti namen na kak drug način doseči, nima nikdo nič proti temu. Kdo zna boljše pot, svobodna mu, ubere naj jo! Samo da se res zgodi!

Še eno besedo o politiki! Abstinenca, delo za treznost sploh, je nepolitiška stvar. V velikem političkem šundru, ki je bil pri nas pred vojno in nam še vedno šumi po ušesih, je pa mogoče, da se tudi take strogo nestranske reči kakor je abstinenca, utegnemo presojati s političkega stališča. A to morejo le majhni duhovi. Može širokega obzorja in plemenitega srca tega ne bodo storili. Marsikje po svetu so svobodomiselnici v boju proti alkoholizmu daleko pred katoličani. Če je pa slučajno pri nas misel o protialkoholnem delu izšla od duhovnikov, to ne bo nobenega resničnega rodoljuba zadrževalo od tega eminentno rodoljubnega in kulturnega dela. Jaz nisem bil v tem oziru nikoli ozkosrčen in sem z veseljem pozdravil vsakega sodelavca, bodi političke barve katerekoli. Sploh sem bil vedno sovražnik tiste omejenosti, združene navadno s surovostjo, ki je na vse pretege hvalila vsako stvar, izišlo iz lastne stranke, četudi ni bila najboljša, v nič devalo pa vsako delo iz krogov nasprotne stranke, če je bilo še tako dobro. Pa če smo bili dozdaj tako omejeni, vojna nas bo vsaj kaj zmordila! Gospod urednik »Učit. Tovariša« pozna v tem oziru moje nazore, ki sva jih izmenjala kmalu na začetku vojne, ko sva zadelo skupaj na vlaku. Stranke bodo seveda vedno ostale. Toda če zdaj v teh usodnih časih ne opustimo tega dosežanega nagnusnega medsebojnega pobijanja, potem se nikar ne čudimo, če nas bo vzel zlomek!

Zanašajoč se torej na razsodnost in rodoljubnost naprednega učiteljstva, se obračam do vseh cenjenih čitateljev »Učiteljskega Tovariša« z nujno prošnjo, naj se oprimejo z vsem srcem tega veli-

kega narodno-vzgojnega dela. Posebej bi še prosil cenjeno uredništvo »Tovariša«, naj odpre poseben predal — četudi ne ravno v vsaki številki — temu važnemu vprašanju, kakor sem isto zaprosil »Slovenskega učitelja«. Plemenita tekma na tem polju bo dobri stvari, mladini in narodu, le v korist.

In še posebej se obračam do izvenkranjskega slovenskega učiteljstva z lepo prošnjo, naj tudi krepko poprime za to delo. Do šolskih oblasti drugih pokrajin nima naša slovenska »Sveta vojska« nobenega vpliva, in zato se učiteljstvu ni bati kakega predpisa ali ukaza od zgoraj, da naj v tej smeri kaj dela — vsaj vsled našega vpliva ne. In vendar je med omejnimi Slovenci in Hrvati delo streznjenja ravno tako potrebno kakor med Kranjci. Iz enega ozira še bolj, — namreč iz narodnega ozira. Kajti pitju vdano prebivalstvo ima mnogo manj odporne sile nasproti tujskemu navalu kakor trezno, gospodarsko in moralno močno. In vsote, ki gredo iz naše ožje domovine za alkohol med tujerodce, so tako ogromne, za našo narodno posest tako škodljive, da mora že samo to izzvati in pozvati vsakega pravega narodnjaka na odpor proti alkoholizmu. Želeti bi torej bilo, da bi se nekateri člani učiteljstva prav posebno zavzeli za protialkoholno idejo, dvignili njen prapor, stopili gibanju na čelo in vodili druge tovariše, podpoveljnike, v častnem boju proti ljudskemu sovražniku alkoholu.

Pozdravljeni, gospoda Tovariševci!

Janez Ev. Kalan,
predsednik »Svete vojske«.

Vojne draginjske doklade štajerskega učiteljstva za l. 1917.

Po neumornem prizadevanju se je posrečilo učiteljski organizaciji izposlovati pri deželnem odboru 50 do 140% višje draginjsko doklado od lani. Deželni odbor štajerski je v svoji seji dne 7. februarja 1917 določil za učiteljsko osebje na javnih ljudskih in meščanskih šolah na Štajerskem za leto 1917 sledeče draginjske doklade:

V službi se nahajajoče učiteljske osebe dobijo in sicer:

1. Učiteljske osebe, usposobljene za učiteljstvo in oženjene (vštevši mobilizovane, k stanju moštva pripadajoče učitelje), dobijo, ako so brez otrok, 480 K, ako imajo 1 ali 2 otroka 540 K, 3 do 4 otroke 600 K in ako imajo več kakor 4 otroke 700 K.

2. Učitelji, usposobljeni za učiteljstvo, oženjeni in kot gažisti vpoklicani, dobijo, ako so brez otrok 240 K, z 1 ali 2 otrokoma 270 K, s 3 ali 4 otroki 300 K, in ako imajo več kakor 4 otroke, dobivajo 350 K draginjske doklade.

3. Učiteljske zakonske dvojice dobijo: Može (vštevši mobilizovane, k stanju moštva pripadajoče) brez otrok 240 K, z 1 ali 2 otrokoma 300 K, s 3 do 4 otroki 360 K in z več kot 4 otroki 460 K.

Žene pa dobijo ne glede na število otrok 240 K.

4. Od učiteljskih zakonskih dvojic dobijo, ako je bil mož vpoklican v vojske kot gažist, samo žene brez otrok 240 K.

Na pokopališču pod temnimi kostanji je tvoj grob, tam počiva tvoje truplo, tvoj duh pa bo živel med nami, ki smo te ljubili in spoštovali!

Spavaj mirno poleg svojega sinka!

H. S.

Jožef Kranjc.

Malo časa je odkar je bil še med nami, vesel in zadovoljen, v kolikor je pač še mogoče v tem času, in zato nas je vse tembolj pretresla vest, ki je prišla s Štajerskega, da je umrl. Kakor obstane človek v grozi, brez čustva, brez misli, tako smo obstali za hip mi, ki smo ga poznali. Kot kamnat kip, ki ne izpremeni izraza, naj sije sonce ali naj lije dež, tisti grozni jesenski dež, polagoma pa se nas je jela oklepiti bridkost s svojo bodičasto, jekleno pestjo. — Kdo na goriškem učiteljskem ga ni poznal! Čeprav se je moral — kot revnih staršev sin — boriti poleg študij še za kruh — je vseeno vse prenašal z lahkoto, da, z veselostjo celo. Lani je izdelal maturo, in ko se je ravno pripravljal na svoj nov stan, takrat je moral k vojakom. Tam na Štajerskem je — šibak kot je bil — obolel in po mučni bolezni umrl. Tam na Štajerskem nekje je

z 1 ali 2 otrokoma 270 K in s 3 do 4 otroki 300 K.

5. Učiteljske osebe z učno usposobljenostjo in samskega stanu (izvzemši mobilizirane, pripadajoče k stanju gažistov in moštva) dobijo 260 K.

6. Učiteljske osebe, ki imajo zrelostni izpit (izvzemši so mob. učitelji pripadajoči k stanju gažistov in moštva) dobijo 240 K.

7. Učiteljice ročnih del dobijo: samske ali dvoje z otroki 120 K, vdove brez otrok 60 K.

8. Pomožni učitelji, pomožne učiteljice in vrtnarice, ki dobivajo plačo iz deželnega šolskega zaklada, dobijo 120 K.

Pri nakazanju teh draginjskih doklad se je v obče ravnati po sledečih temeljnih načelih: Pri presojevanju stanovskih in družinskih razmer se določijo za podlago 1. januar 1917. Doklada je veljavna za leto 1917 za vse učiteljske osebe, ki jih plačuje deželni šolski zaklad. Spremembe med letom ne vplivajo na visokost draginjske doklade; izvzet je samo slučaj, ako kaka učiteljska oseba izstopi iz učiteljske službe. Učitelje-vdovce ali ločene, ako so brez nepreskrbljenih otrok, je smatrati, kakor če bi bili samskega stanu. Učitelji-vdovci ali ločeni učitelji z nepreskrbljenimi otroki se naj uvrstijo v primerno skupino oženjenih učiteljev.

Učiteljice - vdove brez pokojnine po umrlem možu, kakor tudi ločene učiteljice brez alimentacije (preskrbovalnine) je presojati kakor oženjene učiteljice, učiteljice-vdove s pokojnino, oziroma ločene z alimentacijo, ravnatako kakor učiteljice, ki so poročene z neučitelji, je prištevati k samskim učnim osebam.

Za nepreskrbljene otroke je smatrati tiste, ki še niso izpolnili 20. leto svojega življenja in ako še tudi drugače niso preskrbljeni. Omožene hčerke je smatrati za preskrbljene. Otroci, ki so bili kaznovani zaradi kakega hudodelstva ali zaradi prestopkov, določenih v §§ 460, 463 in 464 kaz. zak., nimajo pravice do draginjske doklade. Ako otroci učiteljskih oseb obiskujejo srednje ali visoke šole, učiteljska, trgovske, obrtne, gospodarske ali druge višje šole z dobrim uspehom, ali pa ako so vsled trajne bolehalosti ali vsled hiranja nesposobni si kaj prislužiti, se sme za take otroke, ako so že dovršili 20. leto in še ne prekoračili 24. leto, prositi za draginjske doklade.

Draginjske doklade se bodo izplačevale v četrtnih obrokih in sicer 1. januarja, 1. aprila, 1. julija in 1. oktobra 1917. Draginjska doklada, ki bi se morala izplačati 1. januarja 1917, se naj izplača 1. marca 1917.

Remuneracija za pouk iz veronauka se morajo od 1. januarja 1917 začeti preračunati na podlagi četrte pačilne stopnje.

Potne odškodnine se od 1. januarja 1917 zvišajo za 50%.

Da se more posebej ozirati na podpore potrebno učiteljsko osebje na šolah III. plačilnega razreda, si deželni odbor pridržuje znesek 10.000 K.

Draginjske doklade za pred 1. majem 1914. vpok. učit. so določili: Za oženjene vpokojene učitelje 200 K. Za vpokojene učiteljice in učiteljice samskega stanu, ki dobivajo do 2400 K letne pokojnine, 100 K, za samske vpokojene učiteljice ročnih del 100 K. Vpokojene učiteljice, ki so se omožile pozneje, ko so že stopile v pokoj, ni-

njegov zapuščen grob, le misli njegovega žalostnega očeta in matere, sestra in njegovih prijateljev romajo nanj. — Ljubil je Kranjc šumno družbo: kjer se je najglasneje pelo, kjer se je bohotilo veselje s svojim najbolj smehljajočim se licem, tam je bil on zraven. Zapel je z veselimi, zasmehal s smejočimi in zaigral na klavir, da so se razlili akordi v veselih valovih po sobi. Tak je bil v družbi, a če ga je hotel videti kdo drugačnega, je moral na njegov dom. Tam je sedel zamišljen pri knjigah ali pa pri stolu s čopičem in s paletto v roki. Da slikarstvo, to naj bi bilo njegovo polje! Oj, kolikokrat je sanjal o akademiji, dasi morda še sam ni verjel v svoje sanje! S kakšnim veseljem je čital življenjepise umetnikov, posebno pa slovenskih slikarjev! In res, če bi pregledali njegovo zapuščino, bi dobili razven kopic slik in ščik, tudi debel zvezek, kamor je zapisaval gradivo za zgodovino slovenskega slikarstva. — Nočem reči, da je izgubilo Slovenstvo z njim bogve kakega bodočega slikarja, ne! — ampak izgubili smo nekoga, ki nam je vsaj hotel nekaj podati. Živel je v idealih, do zadnjega izdihljaja uverjen, da ozdravi, in da se enkrat vendarle začne njegova solnčna pot sladkim ciljem nasproti. Težko je umiral, a sedaj mu je lahko. A. S.

Učiteljici Ani Zupanekovi roj. Poglajenovi v spomin.

Spremili smo k večnemu počitku našo drago tovarišico.

Umrla je 17. februarja 1917 v Novi cerkvi.

Rojena je bila 6. januarja leta 1880. v Št. Rupertu na Dolenjskem. Starše je izgubila že v nežni mladosti. Skrbel je za njo njen stric, polkovnik Josip Sattler, ki je bil osirotelim otrokom vse. V počitnicah je pohitela rajnika navadno k njemu na solnčni jug, v znameniti Dubrovnik. Učiteljšče je dovršila leta 1901 v Ljubljani, kjer je pozneje tudi obiskovala tečaj za meščanske šole. Službovala je najprej v Loki pri Zidanem mostu, v Jurkloštru in Teharjih, nazadnje od leta 1905. pa v Novi cerkvi pri Celju, kjer se je tudi poročila leta 1910. Njen mož, učitelj Rudolf Zupanek je odšel že precej v začetku vojne na severno bojišče in je zdaj že dve leti v ruskem ujetništvu, zadnje leto v Taškentu, gub. Turkestan v Sred. Aziji. Rajnica je zapustila dva ljubezniva otroka; Marjan je izpolnil šesto leto, Milan tretje leto. Za njo žalujeta tudi brat in sestra, ki ji je lajšala zadnje dni življenja

in je bila ranjica v boleznih glavna opora. Brat pa je na bojišču; vest o njeni bolezni je došla prepozno in ko je prišel, je našel samo njen grob.

Položili smo jo v grob. Marsikomu se je takrat zasolilo oko, saj je bila rajnika draga vsakemu, ki jo je poznal. S svojim tihim, lepim značajem si je pridobila ljubezen in spoštovanje. Gospod dekan dr. Lav. Gregorec se je ob grobu v lepih besedah poslovlil od rajnice, domače pevke, večina njene nekdanje učenke, pa so ji zapele žalostinko.

Umrla je mati, umrla je naša draga tovarišica. Marjan in Milan sta siroti, ni je več njune dobre mamice. Odšla sta na svoj novi dom v Celje k svojemu staremu očetu gosp. nadzorniku J. Zupaneku. Tam v daljni tujini pa bo žaloval mož, ki je izgubil najdražje bitje — dobro ženo.

Polni trpljenja so bili njeni zadnji trenotki, bolehal je že nad dve leti. Mirno je trpela in upala, da pridejo kmalu lepši časi, da se vrne njen mož, ki ga je tako željno pričakovala. Bala se je konca — težko je umreti v hrepenenju, ko veže človeka še sto in sto sil na življenje.

In zdaj počiva poleg svojega sinka Borisa. Na vseh mrtvih dan je okrasila zadnjikrat njegov grob, takrat pač ni slutila, da bo počivala že čez nekaj mesecev ob njegovi strani.